

Una ficció sobre una ficció

2010-02-18 17:35:35

Francesc Serés

Contes russos

Quaderns Crema, Barcelona, 2009

És difícil referir-se a la darrera proposta narrativa de Francesc Serés sense dedicar un espai considerable del nostre comentari a la forma que ha triat l'autor per tal de presentar-la. I, tanmateix, això no hauria de fer-nos perdre de vista que aquests *Contes russos* són, abans que cap altra cosa, un excel·lent conjunt de vint-i-una narracions breus, que beuen de diferents tradicions per refer una vegada més els temes eterns de la literatura universal. Excel·lent, doncs, tant si es veu tot l'embolcall formal com una excusa per tal de reunir en un únic volum relats de procedència diversa; com si, com és el nostre cas, considerem aquesta forma com un ingredient més del joc literari que hi proposa l'autor. Un joc a mitjan camí de l'heteronímia i de l'exercici d'estil, que destaca el vessant més lúdic de la literatura, així com la part de repte que té per a l'autor.

El fet, però, és que *Contes russos* es presenta sota la forma d'una antologia. I, sense el nom de Serés a la coberta, hagués pogut semblar —sense gaires dificultats— un recull de contes representatius de cinc autors russos, des de finals del segle XIX fins als nostres dies, d'estils i sensibilitats literàries diferents, i desconeguts fins ara per a nosaltres. Una tria dels relats d'Ola Yevguènieva, Véra-Margarita Abansèrev, Vitali Kropotkin, Alexandr Vòlkov i Iosif Bergxenko; traduïts per Anastàssia Maxímovna, que n'escriu també el prefaci. Això implica que Serés no només ha creat tants mons de ficció com contes té el recull, sinó que també els ha dotat d'una sèrie de fils conductors i de coherència global; els ha ambientat tots en la URSS; n'ha inventat autors, biografies i estils literaris; i, fins i tot, una traductora. Heteronímia o joc d'espills —o, ja que hi som, de nines russes— les cinc veus narratives que hi adopta Serés impliquen, a més, la imposició voluntària de determinades restriccions creatives.

Kafka o Txèkhov, però també Austen o Salinger, són algunes de les fonts que hi ha al darrere d'aquests relats, fins al punt que alguns són el resultat de la reescriptura de narracions dels autors esmentats. Amb un marc geogràfic de fons que no sembla una tria casual: la immensa Rússia, espai mític per excel·lència, associat a la literatura i a l'èpica, conegut i desconegut a la vegada. Tanmateix —i aquest és, sense dubte, un dels aspectes més destacables de l'obra— es tracta d'una Rússia sense tòpics. Un esforç de contenció que cal agrair a l'autor, la conseqüència més evident del qual són unes històries que podrien haver-se esdevingut en molts altres llocs del món; perquè són, en definitiva, i per damunt de qualsevol altra consideració, històries universals. Al costat d'aquesta universalització, i fins a cert punt en relació amb aquesta, un altre dels elements destacables n'és la versemblança; producte de la mesura en l'ús d'informació històrica, sense que aquesta sure a la superfície: sense que el treball de documentació ofegue el de ficció.

L'individu enfrontat a la societat, o com a víctima d'aquesta, n'és un dels temes recurrents. Des del revolucionari que torna al poble després de l'èxit de la revolta, i només troba la indiferència dels conciutadans i la immutabilitat de l'ordre secular ("El camí rus"); fins al cosmonauta que vaga per l'espai a causa d'una avaria en la nau, que el deixa eternament en òrbita i que aprofita per enfrontar-se i mofar-se dels superiors, dels americans i del mateix president ("L'home més sol del món"). Solitud i injustícia, però,

Pere Calonge • Ex-Libris

<http://www.perecalonge.com/exlibris/>

que no perd de vista el sentit de la ironia i de la caricatura: el cinisme de “Davant del mar d’Ara!”, tot i que parle de les porgues internes del partit comunista soviètic; la desolació —que es llig amb un somriure als llavis— de l’home que, amb setanta anys i des dels EUA, descobreix que porta tota la vida esperant el senyal per a l’assalt definitiu del bloc soviètic sobre el capitalisme, en “Qui els va parir!”; o l’absurd essencial de la Guerra Freda caricaturitzat en una juguesca que porta Elvis a fer un estrambòtic concert a Moscou, en “Elvis Presley canta a la Plaça Roja”.